

Katarzyna Wodniak

Kierunki badań nad polską prasą kobiecą w latach 1996-2010

Prasa kobieca, mimo swojej prawie 200-letniej obecności w polskim krajo-
obrazie prasowo-wydawniczym, przedmiotem systematycznych i intensywnych
dociekań naukowych, uwiecznionych pierwszymi podstawowymi opracowaniami
o charakterze monograficznym, stała się stosunkowo niedawno, bo u schyłku XX w.
Niemał równocześnie, w latach 1998-1999, ukazały się jej dwie odrębne mono-
grafie, które wraz z opublikowanym krótko przed II wojną światową, rozbudo-
wanym zestawieniem bibliograficznym Zofii Zaleskiej¹, działaczki Narodowej
Organizacji Kobiet, a przy tym redaktorki czasopism kobiecych, tworzą ciągłość
w przeglądzie tej odmiany wydawnictw periodycznych.

Warto wspomnieć, że książka Z. Zaleskiej, pod wieloma względami pionierska
i mająca już dzisiaj walor źródłowy, także z racji bezpowrotnej utraty wskutek
zniszczeń wojennych całych ciągów czasopism, nie zapoczątkowała bynajmniej
refleksji naukowo-badawczej czy publicystycznej w omawianym zakresie. Do
ważniejszych prac ją poprzedzających należy szkic lwowskiej historyczki Łucji
Charewiczowej – prekursorki badań nad przeszłością kobiet polskich², zamiesz-
czony na łamach „Dziennika Polskiego” w 1936 r., w którym omówione zostały
XIX- i XX-wieczne polskie pisma kobiece w przekroju historycznym. Po przed-
stawieniu ich typologii, ukazaniu geografii wydawniczej, autorka pokusiła się
o analizę treści współczesnych sobie tytułów, nie szczędząc pod ich adresem
akcentów krytyki, a swoje rozważania zamknęła gorzką konkluzją o marginalnym
znaczeniu i nikłym rezonansie społecznym tej grupy wydawnictw nawet wśród
środowisk, do których były kierowane³. Być może z tych powodów długo nie były
one uważane za poważny temat badawczy.

¹ Z. Zaleska, *Czasopisma kobiece w Polsce. Materiały do historii czasopism 1818-1937*, Warszawa 1938.

² Jej niewielka książeczka pt. *Kobieta w dawnej Polsce. Do okresu rozbiorów*, Lwów 1938 (reprint
Poznań 2002) stanowi jedną z pierwszych monografii historii kobiet polskich doby
przedrozbiorowej. W ostatnim czasie postać autorki przybliżyła Alicja Kusiak, zob.: A. Kusiak, *Łucja
Charewiczowa – inicjatorka badań nad przeszłością kobiet polskich*, [w:] *Kobieta i kultura. Kobiety
wśród twórców kultury intelektualnej i artystycznej w dobie rozbiorów i w niepodległym państwie
polskim. Zbiór studiów*, pod red. A. Żarnowskiej i A. Szwarca, Warszawa 1996, s. 99-103.

³ Ł. Charewiczowa, *Polskie czasopiśmiennictwo kobiece*, „Dziennik Polski” 2, 1936, nr 89 (dodatek
niedzielnny „Krytyka i Życie” nr 13, s. II-IV). Wspólną cechą polskich pism kobiecych, mimo

W okresie Polski Ludowej prasa kobieca, „projektowana” odgórnie jako instrument propagandowy władzy, reglamentowana pod względem wysokości nakładów i liczby ukazujących się tytułów nigdy w pełni nieodpowiadających zapotrzebowaniu, nie doczekała się całościowego opracowania. Kiedy po 1989 r. zaczęła zadziwiać lawinowo narastającą, zróżnicowaną ofertą tytułową, wysokimi nakładami, zawrotnymi wskaźnikami czytelnictwa, stała się jako swego rodzaju fenomen rynkowy przedmiotem rozlicznych analiz i komentarzy „ludzi z branży”, tematem publikacji naukowych, jak i tekstów publicystycznych o rzetelnym podejściu krytycznym bądź też zabarwieniu wyraźnie kpinkarskim. W zestawieniu ze zgrzebnymi, zachowawczymi obyczajowo, nieatrakcyjnymi graficznie kobiecymi pismami PRL-u, na których wychowało się kilka pokoleń kobiet, periodyki „nowej generacji” przynajmniej początkowo szokowały rozbudowaną warstwą wizualną, odmiennym sposobem ujęcia tematyki bądź wprowadzeniem nowej, dlatego też nietrudno było zarzucać im płytkość i schlebienie najniższemu gustom. Tymczasem ich rozwój zwiastował pojawienie się na naszym gruncie pełnowymiarowej, spon-tanicznie rozwijającej się komercyjnej kultury popularnej w wydaniu zachodnim, a to oznaczało odejście od tradycji XIX-wiecznego dydaktycznego nurtu popularyzacji wiedzy i treści kultury, mającego źródło w pracy oświatowej i tendencjach społecznikowskich⁴, który to nurt patronował, przykrojonym do wizji socjalistycznych ideologów kultury, czasopismom kobiecym całego powojennego 50-lecia.

Na pierwszą właściwą monografię prasy kobiecej przyszło czekać aż do 1998 r., kiedy to ukazało się opracowanie jej wieloletniej badaczki Zofii Sokół *Prasa kobieca w Polsce w latach 1945-1995* (Rzeszów 1998). Obejmuje ono rozwój tej formy wydawniczej w okresie PRL-u, jak i w ciągu kilku pierwszych lat transformacji rynku prasy w zmieniającym się otoczeniu politycznym, ustrojowym, ekonomicznym oraz kulturowo-cywilizacyjnym. Autorka starała się umiejscowić zjawisko w polskim systemie prasowo-wydawniczym, jak i oddać jego skalę pod kątem ilościowym. Bodaj jako pierwsza z badaczy podjęła się oszacowania jego całościowego zasobu tytułowego na podstawie bibliografii i katalogów prasowych, z wyodrębnieniem pism samoistnych wydawniczo oraz dodatków, a w licznych zestawieniach tabelarycznych pokazała, ile tytułów pojawiało się w poszczególnych okresach rozwojowych prasy kobiecej. Monografię uzupełnia niezwykle przydatny dla badaczy (i nie tylko) ob-

dzielących je różnic formalnych i treściowych, stanowiła – jej zdaniem – ich „niepoczytność”, jako że sytuowały się one „poza nawiasem uwagi społecznej”, nie wywierały najmniejszego wpływu na opinię publiczną, nie były cytowane i wykorzystywane w prasie ogólnej, nawet wówczas, gdy podejmowały ważne dla kobiet problemy. Wielką bolączką autorki był też brak nawyku systematycznego kontaktu kobiet z prasą i czasopiśmiennictwem, nie tylko kobiecym, zaś jej tekst zamyka postulat, by poddać dyskusji „ewentualne metody zaradcze podniesienia jego poziomu i wzmocnienia siły promieniowania na polską społeczność kobiecą, dla której dotąd jeszcze prasa w ogóle nie jest przedmiotem codziennego spożycia”. Zob. tamże, s. IV.

⁴ A. Kłoskowska, *Kultura masowa. Krytyka i obrona*, wyd. 2, Warszawa 1980, s. 444.

szerny wykaz alfabetyczny, liczący ponad 50 stron, wszystkich 345 periodyków kobiecych, jakie ukazywały się w okresie objętym jej chronologią przedmiotową, uwzględniający w szerokim wyborze piśmiennictwo odnoszące się do poszczególnych tytułów (4 strony o samej „Przyjaciółce”). Walory poznawcze i naukowe książki wzbogaca gruntowny przegląd stanu badań nad polską prasą kobiecą, wpisany w szeroki kontekst „badań nad kobietą” w ogóle, szczególnie uwypuklający problematykę historii kobiet i ich pozycji społecznej w okresie całego powojennego 50-lecia. Poruszane tu zagadnienia zostały przedstawione na tyle wyczerpująco, że bez znajomości tej pozycji nie da się przystąpić do poważniejszych studiów nad polską prasą kobiecą II połowy XX wieku. Z tego też powodu właśnie od niej należy rozpocząć wszelkie dociekania nad kierunkami badań nad nią, jakie rozwinęły się w latach 1996-2010.

Rok po pracy Z. Sokół ukazała się erudycyjna i dowodząca tytanicznej pracy autora monografia dawnych periodyków kobiecych, będąca dziełem Jerzego Franke *Polska prasa kobieca w latach 1820-1918. W kręgu ofiary i poświęcenia* (Warszawa 1999), przedstawiająca ich dzieje z perspektywy odbiorcy, a więc pod kątem ewolucji programów prasowych kilkudziesięciu najważniejszych tytułów tego okresu (jak „Dziennik Mód Paryskich”, „Świt”, „Tygodnik Mód i Powieści”) z drobiazgowym wyeksponowaniem ich zawartości (zwłaszcza literackiej). Sporo miejsca (około 80 stron), z racji długiego stażu rynkowego, szerokiego oddźwięku czytelniczego oraz ustanowienia pewnych standardów wytyczających kierunki rozwoju wysokonakładowej prasy kobiecej, poświęcił autor najpoważniejszej inicjatywie wydawniczej adresowanej do kobiet – tygodnikowi „Bluszcz”.

Przełomu problematyki czasopism kobiecych okresu międzywojnia dokonała też Kamilla Łozowska-Marcinkowska, analizując bogaty materiał historyczny, na który złożyło się 50 wyselekcjonowanych tytułów ukazujących się nie krócej niż dwa lata, z punktu widzenia pedagogiki (historii wychowania). Jej książka: *Sprawy niewieście. Problematyka czasopism kobiecych Drugiej Rzeczypospolitej* (Poznań 2010) przy niewątpliwych walorach poznawczych – jako że referuje i porządkuje zagadnienia występujące w tej prasie w obrębie bloków tematycznych zogniskowanych na kwestiach: społeczno-politycznych, społeczno-gospodarczych, kultury i edukacji, kreowania wizerunku zewnętrznego, higieny, diety i kultury fizycznej – nie wyszła spod ręki bibliologa czy prasoznawcy i z tego punktu widzenia pozostawia pewien niedosyt z racji niedostatecznie udokumentowanej bazy źródłowej. Dyskusyjne wydaje się też sformułowanie podstawowego celu rozprawy, mającej wskazać, jak pisze autorka: „czym interesowały się wówczas kobiety i o czym chciały czytać – na podstawie lektury czasopism kobiecych tego okresu”⁵. Nie można jednak postawić znaku równości między zainteresowaniami kobiet i za-

⁵ K. Łozowska-Marcinkowska, *Sprawy niewieście. Problematyka czasopism kobiecych Drugiej Rzeczypospolitej*, Poznań 2010, s. 6.

wartością kierowanej do nich prasy. Mimo pozorów respektowania oczekiwań odbiorczyń, a nawet deklarowanego przez wiele zespołów redakcyjnych współtworzenia poszczególnych tytułów przez same czytelniczki, omawiane wydawnictwa od zawsze były narzędziem socjalizacji kobiet, utwierdzania ich w rolach społecznych istotnych z punktu widzenia „grupy sprawującej władzę”. W tym kontekście warto zasygnalizować pojawienie się stosunkowo nowego wątku rozważań nad prasą kobiecą, który koncentruje się na tym, jakich zagadnień i z jakich powodów prasa ta unika, by nie być posądzoną o naruszanie obyczajowych i społecznych tabu⁶.

Refleksja naukowa dotycząca czasopism kobiecych ogarnia coraz rozleglejsze obszary tematyczne, zaznaczają się w jej obrębie wyraźne specjalizacje, nadal jednak sporo jest do zrobienia – wciąż brakuje podstawowych opracowań poszczególnych tytułów, na podstawie których można by dokonać uogólnień obejmujących jej określone subgatunki. W ostatnim czasie monografii w formie wydawnictw zwartych doczekał się jedynie „Bluszcz”⁷ i przedwojenna „Moja Przyjaciółka” ze Żnina⁸. Jej kontynuatorka z czasów PRL-u, mimo wiodącej pozycji nie tylko w swoim kobiecym sektorze, wciąż czeka na swojego kronikarza, który zmierzyłby się z przebogatym materiałem źródłowym (2164 numery do końca 1989 r.) oraz pokaźnym piśmiennictwem przedmiotu i zdołał ukazać jej fenomen wydawniczy i czytelniczy w całej pełni kontekstów. Dobrym punktem odniesienia byłyby tu trzy teksty Z. Sokół, porządkujące podstawowy materiał faktograficzny oraz bardzo rzetelnie ukazujące dzieje wydawnicze periodyku na przestrzeni lat 1948-2002⁹. Ta sama autorka przy innych okazjach zajęła się wychodzącą równocześnie

⁶ Zob.: A. Ostaszewska, *O czym nie przeczytasz w prasie kobiecej? Antymatka – wielka nieobecna*, [w:] Świat (z) kolorowych czasopism. Prasa dla kobiet i dziewczyn w perspektywie interdyscyplinarnej, pod red. E. Zierkiewicz, Wrocław 2010, s. 105-118; K. Wodniak, *O czym nie przeczytamy w prasie kobiecej i z czego to wynika – krótki przegląd tematów „zakazanych” i „niewygodnych”*, [w:] *Nie po myśli władzy. Studia nad cenzurą i zakresem wolności słowa na ziemiach polskich od wieku XIX do czasów współczesnych*, red. D. Degen, M. Żynda, Toruń 2012, s. 65-79. Nie można też pominąć licznych tekstów Edyty Zierkiewicz dotyczących stosunku prasy kobiecej do kobiet starszych (50+) oraz zmagających się z chorobą nowotworową (dotkniętych rakiem piersi). Zob. np.: *Na co komu stara kobieta w kolorowym czasopiśmie? Strategie wykluczania i strategie (przymuszonego?) uobecniania starszych kobiet w prasie kobiecej*, [w:] *Starsze kobiety w kulturze i społeczeństwie*, red. E. Zierkiewicz, A. Łysak, Wrocław 2005, s. 219-234; też, M. Klimowicz, *Kylie Minogue – „gwiazda raka piersi” w czasopismach niskiej półki*, [w:] *Kobieta i (b)rak. Wizerunki raka piersi w kulturze*, pod red. E. Zierkiewicz, A. Łysak, Wrocław 2007, s. 85-112.

⁷ J. Chwastyk-Kowalczyk, *„Bluszcz” w latach 1918-1939. Tematyka społeczna oraz problemy kultury i literatury*, Kielce 2003.

⁸ J. Grabowska, *„Moja Przyjaciółka”. Ilustrowany dwutygodnik kobiecy 1934-1939*, Żnin 1997.

⁹ Z. Sokół, *„Przyjaciółka” – tygodnik kobiecy (1948-1998). Część I – lata 1948-1951*, „Kieleckie Studia Bibliologiczne” 6, 2001, s. 89-111; też, *„Przyjaciółka” – tygodnik kobiecy (Część II: marzec 1951 – marzec 1990)*, „Studia Bibliologiczne Akademii Świętokrzyskiej” 7, 2003, s. 109-131; też, *Tygodnik „Przyjaciółka” – czasopismo dla kobiet. Część III: „Przyjaciółka” w latach 1989-2002*, tamże 8, 2004, s. 195-215.

z „Przyjaciółką” „Kobietą i Życie” oraz XIX-wiecznym „Dziennikiem Mód Paryskich”¹⁰. Odrębnych opracowań doczekały się ponadto tak różne tytuły, jak „Kobieta Wiejska”¹¹ – organ Związku Samopomocy Chłopskiej i Ligi Kobiet z lat 1947-1949, wczesne periodyki emancypacyjne i feministyczne: „Nowe Słowo”, „Ster”, żydowska „Ewa” z okresu międzywojnia¹².

Spośród grup rodzajowych prasy kobiecej uwagę badaczy w omawianym okresie zaabsorbowała wreszcie „prasa serca”, oferująca narracje zwierzeniowe utrzymane w konwencji „historii prawdziwych”, które stały się trwałym komponentem periodyków zaliczanych do niższego obiegu czytelniczego. Podczas gdy w piśmiennictwie zachodnim ten typ publikacji już od dość dawna funkcjonuje w literaturze naukowej, a nawet doczekał się kilku monografii¹³, na naszym gruncie u schyłku lat 50. XX w. szerzej pisała o nim jedynie Antonina Kłoskowska – i to w kontekście francuskiej sentymentalnej prasy kobiecej, odnajdując pewne jej elementy w rodzimej „Przyjaciółce”¹⁴. Magazyny zwierzeniowe nie miały szansy w pełni zaistnieć w naszym kraju w dobie PRL-u, zaś powołane po 1989 r. tytuły w rodzaju: „Kobieta i Mężczyzna”, „Wszystko o Miłości”, „Cienie i Blaski”, „Klinika na Wzgórzu”, „Sekrety Serca”, „Kalejdoskop Losów”, „Sukcesy i Porażki”, „Z Życia Wzięte” umykały uwadze badaczy czy to z racji braku adekwatnych narzędzi do ich analizy, czy przyjęcia perspektywy wartościującej, która skutkowałą marginalizacją ich roli i znaczenia. Poza przyczynkarskimi tekstami piszącej te słowa¹⁵, zyskały one jednak

¹⁰ Taż, „Kobieta i Życie” (1945-2002), „Studia Bibliologiczne Akademii Świętokrzyskiej” 9, 2005, s. 63-94; taż, „Dziennik Mód Paryskich (1840-1848). Lwowski magazyn kulturalny, [w:] Kraków-Lwów. Książki – czasopisma – biblioteki XIX i XX wieku, t. 6, cz. 2, pod red. J. Jarowieckiego, Kraków 2003, s. 60-78; zob. też: E. Tłuczek, „Dziennik Mód Paryskich” – próba analizy zawartości (komunikat), tamże, s. 79-88.

¹¹ E. Potakiewicz, Program czasopisma „Kobieta Wiejska” w latach 1947-1949, „Rocznik Historyczny Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego” 22, 2006, s. 115-129.

¹² K. Sierakowska, „Nowe Słowo” – trybuna emancypantek, [w:] Działaczki społeczne, feministki, obywatelki... Samoorganizowanie się kobiet na ziemiach polskich do 1918 roku (na tle porównawczym), t. 1, red. A. Janiak-Jasińska, K. Sierakowska, A. Szwarc, Warszawa 2008, s. 69-79; K. Dormus, Warszawski „Ster” (1907-1917) i jego program wychowawczy, „Rozprawy z Dziejów Oświaty” 40, 2000, s. 87-110; M. Antosik-Piela, Feminizm po żydowsku. Tygodnik „Ewa” (1928-1933), „Midrasz” 2009, nr 12, s. 44-48.

¹³ Z wczesnych prac zob.: T. Peterson, *Magazines in the Twentieth Century*, Urbana 1964; E. Sullerot, *La presse féminine et la presse du coeur*, Nancy 1968; C.L. White, *Women's magazines 1693-1968*, London 1970; W. Nutz, *Die Regenbogenpresse. Eine Analyse der deutschen bunten Wochenblätter*, Opladen 1971.

¹⁴ A. Kłoskowska, *Kultura masowa we Francji. Francuska sentymentalna prasa kobieca*, „Przegląd Socjologiczny” 14, 1960, nr 1, s. 74-104; taż, *Kultura masowa...*, s. 303-305.

¹⁵ K. Wodniak, „Prasa serca” – gatunek „z przeszłością” na polskim rynku prasowym, [w:] *W kręgu prasy. Przeszłość – terażniejszość – przyszłość*, t. 2, pod red. G. Gzelli i J. Gzelli, Toruń 2001, s. 147-163; taż, *Współczesna „prasa serca” na polskim rynku prasowym*, tamże, t. 3, Toruń 2004, s. 125-143; taż, *Przyjemności i pożytki z lektury „Cieni i Blasków” czyli o terapeutycznych walorach*

kronikarkę w osobie Katarzyny Stańczak-Wiślicz, która rzetelnie i wyczerpująco opisała ich dzieje i funkcje społeczne w ciągu całego XX wieku w poświęconym im odrębnym opracowaniu monograficznym¹⁶.

Z kolei w dawnych i współczesnych periodykach feministycznych i genderowych związanych ze środowiskami akademickimi lub bardziej popularnych („Pełnym głosem”, „Katedra”, „Zadra”, „Furia Pierwsza”, „OŚKa”, „Prawo i Płeć”), kontestatorskich pozainstytucjonalnych efemerydach wydawniczych w postaci zinów anarcho-feministycznych („Emancypunx”, „Matka Bolka”, „Feminka”, „Wiedźma”, „Obrzydź”, „Łechtaczka”) specjalizuje się Bernadetta Darska¹⁷. Pismami stowarzyszeń i organizacji kobiecych zajęły się Ewelina Kostrzevska oraz wielokrotnie tu przywoływana Z. Sokół¹⁸. Ta sama autorka przybliżyła kobiece periodyki konspiracyjne oraz religijne¹⁹. Omówione zostało czasopiśmiennictwo przeznaczone dla matek²⁰; dla służby domowej, jak reprezentujące opcję katolicką tytuły patronackie: „Przyjaciel Sług” – pismo Stowarzyszenia Sług Katolickich p.w. św. Zyty; „Pracownica Polska”, następnie „Pracownica Katolicka” – organ Stowa-

współczesnych baśni dla dorosłych (kobiet), [w:] *Biblioterapia – z zagadnień pomocy niepełnosprawnym użytkownikom książki*, red. M. Fedorowicz, T. Kruszewski, Toruń 2004, s. 161-182.

¹⁶ K. Stańczak-Wiślicz, *Opowieści o trudach życia. Narracje zwierzeniowe w popularnej prasie kobiecej XX wieku*, Warszawa 2010. Zob. też: taż, „Trzeba umieć przemówić do serca i mózgu” – prasa zwierzeń jako narzędzie kampanii społecznych i działań propagandowych w pierwszej połowie XX wieku, [w:] *Kobieta i media. Studia z dziejów emancypacji kobiet*, red. P. Perkowski, T. Stegner, Gdańsk 2009, s. 177-192; taż „Wstrząsające wyznania, powikłane losy, miłość i cierpienie”, czyli współczesna polska prasa zwierzeń, [w:] *Świat (z) kolorowych czasopism...*, s. 85-104.

¹⁷ B. Darska, *Polskie pisma feministyczne i genderowe po 1989 roku. Podział i charakterystyka*, „Media, Kultura, Komunikacja Społeczna” 2005, nr 1, s. 18-36; taż, *Czas Fem. Przewodnik po prasie feministycznej i tematach kobiecych w czasopismach kulturalnych po 1989 roku*, Olsztyn 2008; taż, *Głosy kobiet. Prasa feministyczna po roku 1989 wobec tożsamości i dyskursu*, Olsztyn 2009. Zob. też: Z. Sokół, *Pierwsze polskie czasopisma feministyczne we Lwowie w końcu XIX wieku*, [w:] *Kraków – Lwów. Książki – czasopisma – biblioteki*, t. 7, red. H. Kosętko, Kraków 2005, s. 397-412.

¹⁸ Z. Sokół, *Prasa organizacji kobiecych w Polsce (1945-1995)*, [w:] *Transformacja mediów (1989-1995)*, red. A. Słomkowska, Warszawa 1996, s. 101-119; taż, *Czasopisma organizacji kobiecych w Polsce (w latach 1989-1999)*, „Kieleckie Studia Bibliologiczne” 5, 2000, s. 127-150; taż, *Kobiece ruch wiciowy i jego czasopisma w latach 1928-1939*, [w:] *Dzieje i przyszłość polskiego ruchu ludowego*, t. 1. *Od zaborów do okupacji (1895-1945)*, red. A. Kołodziejczyk, W. Paruch, Warszawa 2002, s. 187-200; E. Kostrzevska, *Ruch organizacyjny ziemiarek w Królestwie Polskim na początku XX wieku. Zarys dziejów w świetle prasy*, Łódź 2007 (s. 91-120: organy prasowe kobiecego ruchu ziemiańskiego: „Świat Kobiecej”, „Polski Łan”, „Ziemiańska”).

¹⁹ Z. Sokół, *Konspiracyjna prasa kobieca w latach okupacji hitlerowskiej 1939-1945*, [w:] *Literatura, prasa, biblioteka. Studia i szkice ofiarowane profesorowi Jerzemu Jarowieckiemu w 65-lecie urodzin i 40-lecie pracy naukowej*, red. J. Szocki, K. Woźniakowski, Kraków 1997, s. 179-193; taż, *Religijne czasopisma dla kobiet w Polsce w latach 1945-2003*, [w:] *Media wyznaniowe w Polsce 1989-2004*, red. E. Kossevska, J. Adamowski, Warszawa 2004, s. 63-76.

²⁰ K. Jakubiak, *Polskie czasopiśmiennictwo kobiece dla matek z przełomu XIX i XX wieku oraz z okresu II Rzeczypospolitej, charakter i problematyka*, [w:] *Działalność kobiet polskich na polu oświaty i nauki*, red. W. Jamrożek, D. Żołądź-Strzelczyk, Poznań 2003, s. 39-48.

rzyszenia Sług Katolickich²¹; wreszcie związane z jakimś obszarem lub okresem historycznym²².

Przez cały czas „monitorowany” był rynek prasy kobiecej – jego przemiany w dobie transformacji ustrojowej, dalsze przeobrażenia, struktura (także własnościowa), segmentacja oraz najwięksi gracze i udziałowcy, to jest zachodnie koncerny medialne: Burda, Bauer, Grüner+Jahr, Axel Springer²³. Niekiedy czyniono wycieczki w przeszłość – na przykład międzywojenną, by udokumentować istnienie rodzimych koncernów prasowo-wydawniczych zorientowanych na kobietę, co było udziałem Towarzystwa Wydawniczego „Bluszcz” sp. z o.o., publikującego w latach 1924-1939 18 periodyków kobiecych, nie wspominając o licznych edycjach książkowych²⁴.

Czasopisma kobiece były też wykorzystywane jako materiał źródłowy do realizacji poszczególnych tematów badawczych: problemów kultury i literatury²⁵, zagadnień oświaty i wychowania²⁶, pojawiały się w kontekście pedagogicznym²⁷, jako

²¹ M. Piotrowska-Marchewa, „Trzech masz wrogów, którzy czyhają na zabicie twej duszy...”. Zagrożenia moralne w ujęciu polskich poradników i prasy dla służby domowej na przełomie XIX i XX wieku, [w:] *Kobieta i rewolucja obyczajowa. Społeczno-kulturowe aspekty seksualności. Wiek XIX i XX*, red. A. Żarnowska, A. Szwarc, t. 9, Warszawa 2006, s. 247-263.

²² Z. Sokół, *Krakowska prasa kobieca w latach 1918-1994*, [w:] *Kraków – Lwów. Książki – czasopisma – biblioteki XIX i XX w.*, t. 3, red. J. Jarowiecki, Kraków 1996, s. 127-135; J. Franke, *Wokół buntu i pokory. Warszawskie czasopisma kobiece w latach 1905-1918*, Warszawa 2000; J. Korbut, *Polskie i czeskie czasopiśmiennictwo kobiece na przełomie XIX i XX wieku*, „Bohemistyka” 2002, nr 4, s. 285-294.

²³ Z. Sokół, *Polsko-niemieckie magazyny kobiece w latach 1990-1999*, „Studia Medioznawcze” 2001, nr 1, s. 49-73; też, *Międzynarodowe magazyny kobiece w Polsce w latach 1990-2001*, [w:] *Polskie media u progu XXI wieku*, red. J. Adamowski, M. Jabłonowski, Warszawa 2001, s. 83-106; też, *Rynek polskich czasopism kobiecych w latach 1990-2002*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 6, 2003, s. 143-178; też, *Wydawnictwo H. Bauer w Polsce w latach 1991-2002*, cz. 1. *Czasopisma dla kobiet*, tamże 2004, s. 113-143; O. Dąbrowska-Cendrowska, *Od „Claudii” do „Gali Plus” – działalność wydawnicza koncernu Grüner+Jahr Polska w latach 1993-2004*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2005, nr 3/4, s. 144-165; też, *Niemieckie koncerny prasowe w Polsce w latach 1989-2008. Działalność wydawnicza, upowszechniane treści, sposoby oddziaływania na czytelników*, Warszawa 2009.

²⁴ Z. Sokół, *Towarzystwo Wydawnicze „Bluszcz” spółka z o.o. (1924-1939)*, „Studia Kieleckie. Seria Bibliologiczno-Prasoznawcza” 2, 2002, s. 95-109.

²⁵ J. Chwastyk-Kowalczyk, *Problemy kultury i literatury na łamach „Bluszczu” w latach 1918-1939*, „Zeszyty Wszechnicy Świętokrzyskiej” 2000, z. 12, s. 83-108; W. Matras, *Kultura literacka na łamach czasopism dziewczęcych w latach 1989-1996*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2000, z. 1, s. 87-99; K. Wodniak, *Współczesna prasa kobieca a sprawy książki. Treści literackie w czasopismach: „Przyjaciółka”, „Twój Styl”, „Cienie i Blaski”*, Warszawa 2004; też, *Udział tygodnika „Przyjaciółka” w upowszechnianiu czytelnictwa masowego w Polsce w powojennym 40-leciu (1948-1988)*, „Roczniki Biblioteczne” 51, 2007, s. 189-216; też, *Funkcje przekazów literackich i krytycznych w czasopismach kobiecych (na przykładzie miesięcznika „Bluszcz”)*, „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2010, nr 2 (5), s. 53-70.

²⁶ J. Chwastyk-Kowalczyk, *Oświata i wychowanie na łamach „Bluszczu” w latach 1918-1939*, „Studia Bibliologiczne Akademii Świętokrzyskiej” 7, 2003, s. 31-61; K. Dormus, *Problematyka wychowawczo-oświatowa w prasie kobiecej zaboru austriackiego w latach 1826-1918*, Warszawa 2006;

ilustracja dyskursu na temat seksualności²⁸, w aspekcie czasu wolnego i wypoczynku²⁹, kwestii językoznawczych³⁰, wreszcie jako ważne medium reklamy³¹. Upomnieli się o nie badacze historii społecznej, zwłaszcza okresu Polski Ludowej, dostrzegając w nich istotne uzupełnienie i wzbogacenie istniejących źródeł i opracowań³². Jednak z największym zainteresowaniem przyglądano się upowszechnianym na ich łamach dawniej i współcześnie, to jest od XIX po XXI stulecie, wizerunkom kobiety i lansowanym wzorom osobowym³³.

D. Zaworska-Nikoniuk, *Funkcje i dysfunkcje modeli wychowania upowszechniane w czasopiśmie dla kobiet, perspektywa feminologiczna*, [w:] *Media i edukacja w globalizującym się świecie*, red. M. Sokołowski, Olsztyn 2003, s. 387-400; też, *Idee edukacji permanentnej w magazynach luksusowych dla kobiet a aspiracje edukacyjne czytelniczek*, „Edukacja” 2008, nr 2, s. 56-73.

²⁷ *Edukacyjne konteksty kultury popularnej*, pod red. W. Jakubowskiego, E. Zierkiewicz, Kraków 2002.

²⁸ K. Sierakowska, *Elementy kobiecego dyskursu o seksualności na łamach międzywojennych periodyków dla kobiet*, [w:] *Kobieta i małżeństwo. Społeczno-kulturowe aspekty seksualności. Wiek XIX i XX: zbiór studiów*, red. A. Żarnowska, A. Szwarc, Warszawa 2004, s. 365-380 (dotyczy „Bluszczu” i „Kobiety Współczesnej”).

²⁹ M. Piotrowska, *Wokół kobiecej rozrywki. Czasopiśmiennictwo lat 60-tych XIX w.*, [w:] *Kobieta i kultura czasu wolnego: zbiór studiów*, red. A. Żarnowska, A. Szwarc, Warszawa 2001, s. 115-133; M. Olkuśnik, *Zwierciadło i drogowskaz. Prasa warszawska przełomu XIX i XX wieku o podróży i wypoczynku kobiet poza miastem*, tamże, s. 239-263; T. Kulak, *Wzory wypoczynku i rekreacji propagowane w piśmiennictwie Związku Pań Domu (1927-1939)*, tamże, s. 411-426.

³⁰ K. Skowronek, *Między „Bluszczem” a „Cosmopolitan”*. Tytuły polskich czasopism kobiecych XX wieku, „Onomastica” 45, 2000, s. 269-289; też, *Z „Idzikowic” na „Wyspy Hula-Gula” droga niedaleka... Funkcja nazw geograficznych w czasopiśmie dla kobiet*, tamże 2001, s. 31-61.

³¹ P.D. Dzienniak, *Reklama dźwignią kobiet?* [w:] *Gender: wizerunki kobiet i mężczyzn w kulturze*, red. E. Durys, E. Ostrowska, Kraków 2005, s. 381-400; A. Janiak-Jasińska, *Kobieta jako adresat ogłoszeń prasowych w Królestwie Polskim na początku XX wieku*, [w:] *Kobieta i kultura życia codziennego. Wiek XIX i XX. Zbiór studiów*, red. A. Żarnowska, A. Szwarc, Warszawa 1997, s. 171-180; też, *Aby wpadło w oko... O reklamie handlowej w Królestwie Polskim w początkach XX wieku*, Warszawa 1998 (m.in. o reklamie w „Bluszczu” w latach 1900-1914); też, *Nowoczesne w formie, tradycyjne w treści – ogłoszenia reklamowe adresowane do kobiet w prasie dwudziestolecia międzywojennego*, [w:] *Kobieta i media...*, s. 123-133; J. E. Perczak, *Polska reklama prasowa w latach 1945-1989. O reklamie, której nie było?* Warszawa 2010 (dotyczy tygodnika „Przyjaciółka”).

³² M. Hajdo, *Wizerunek kobiety jako matki, pracownika i działaczki społecznej prezentowany na łamach prasy kobiecej w latach 1948-1956*, „Dzieje Najnowsze” 38, 2006 nr 3, s. 55-72; P. Perkowski, *Aktywność zawodowa gospodyń domowych na łamach prasy kobiecej Polski Ludowej*, [w:] *Koniec mitu niewinności? Płeć i seksualność w socjalizacji i edukacji*, red. L. Kopciwicz, E. Zierkiewicz, Warszawa 2009, s. 289-315; też, *Paradoksy emancypacji kobiet w mediach „małej stabilizacji”*, [w:] *Kobieta i media...*, s. 218-235.

³³ E. Sawa-Czajka, *Wizerunki kobiet w prasie polskiej (po 1989 r.)*, [w:] *Transformacja mediów (1989-1995)*, red. A. Słomkowska, Warszawa 1996, s. 329-337; E. Binder, *Obraz współczesnej Polki (?) w prasie kobiecej*, „Arcana” 1999, nr 1, s. 142-150; Z. Sokół, *Rola czasopism kobiecych w kształtowaniu modelu domu rodzinnego i wzoru osobowego matki (1860-1914)*, [w:] *Partnerka, matka, opiekunka*, pod red. K. Jakubiaka, Bydgoszcz 2000, s. 127-145; M. Rutkowska, *Modele kobiecości we współczesnej kobiecej prasie polskiej*, „Kultura i Społeczeństwo” 2001, nr 2, s. 121-139; A. Lepa, *Obraz kobiety w polskiej prasie*, [w:] *Rodzina, dziecko, media*, red. L. Dyczewski, Lublin 2005, s. 219-234; A. Sztelmach, *Wzór osobowy matki – żony w polskich pismach feministycznych*, tamże,

W ciągu kilkunastu lat, jakie upłynęły od ukazania się długo wyczekiwanej, potrzebnej, a mimo to stanowiącej pewne *novum* monografii polskiej prasy kobiecej autorstwa Zofii Sokół za lata 1945-1995, omawiany w niej rodzaj wydawniczy po etapie nieuporządkowanej refleksji publicystycznej wczesnych lat 90. XX w., zyskał status pełnoprawnego przedmiotu badań, na dodatek podejmowanych na gruncie różnych dyscyplin naukowych: historii, pedagogiki, socjologii, literaturoznawstwa, kulturoznawstwa, krytyki feministycznej, bibliologii, prasoznawstwa, ekonomii i marketingu. Okres ten odznaczał się olbrzymim przyrostem publikacji na temat prasy kobiecej, niemożliwych do zaprezentowania w pełnym zakresie w ramach niniejszego szkicu, mającego jedynie wskazać najważniejsze kierunki dociekań naukowych w ciekawym momencie odkrywania i „obsadzania” nowego obszaru badawczego.

Bibliografia

- Antosik-Piela M., *Feminizm po żydowsku. Tygodnik „Ewa” (1928-1933)*, „Midrasz” 2009, nr 12, s. 44-48
- Bednarz-Grzybek R., *Emancypantka i patriotka. Wizerunek kobiety przełomu XIX i XX wieku w czasopiśmie Królestwa Polskiego*, Lublin 2010
- Binder E., *Obraz współczesnej Polki (?) w prasie kobiecej*, „Arcana” 1999, nr 1, s. 142-150
- Charewiczowa Ł., *Polskie czasopiśmiennictwo kobiece*, „Dziennik Polski” 2, 1936, nr 89 (dodatek niedzielny „Krytyka i Życie”, nr 13, s. II-IV)
- Charewiczowa Ł., *Kobieta w dawnej Polsce. Do okresu rozbiorów*, Poznań 2002
- Chwastyk-Kowalczyk J., *Problemy kultury i literatury na łamach „Bluszczu” w latach 1918-1939*, „Zeszyty Wszechnicy Świętokrzyskiej” 12, 2000, s. 83-108
- Chwastyk-Kowalczyk J., *Oświata i wychowanie na łamach „Bluszczu” w latach 1918-1939*, „Studia Bibliologiczne Akademii Świętokrzyskiej” 7, 2003, s. 31-61
- Chwastyk-Kowalczyk J., *„Bluszczy” w latach 1918-1939. Tematyka społeczna oraz problemy kultury i literatury*, Kielce 2003
- Darska B., *Polskie pisma feministyczne i genderowe po 1989 roku. Podział i charakterystyka*, „Media, Kultura, Komunikacja Społeczna” 2005, nr 1, s. 18-36
- Darska B., *Czas Fem. Przewodnik po prasie feministycznej i tematach kobiecych w czasopiśmie kulturalnych po 1989 roku*, Olsztyn 2008

s. 176-186; M. Hajdo, dz. cyt.; M. Wójcik, *Wzory kobiecości w polskiej prasie kobiecej (na przykładzie wybranych czasopism: „Przyjaciółka”, „Twój Styl” i „Cosmopolitan”)*, [w:] *Płeć współczesnej kultury*, red. M. Zimniak-Hałańko, Warszawa 2008, s. 69-137; D. Zaworska-Nikoniuk, *Wzory kobiecości i męskości w polskiej prasie dla kobiet XXI wieku*, Toruń 2008; B. Kalinowska-Witek, *Rola czasopisma kobiecego „Dobra Gospodyni” z lat 1901-1914 w kształtowaniu wizerunku kobiety*, [w:] *Wizerunek kobiety na przestrzeni wieków*, pod red. A. Pierścińskiej-Maruszewskiej, B. Bakalarz-Kowalskiej, T. Grudniewskiego, Ostrowiec Świętokrzyski 2009, s. 121-130; R. Bednarz-Grzybek, *Emancypantka i patriotka. Wizerunek kobiety przełomu XIX i XX wieku w czasopiśmie Królestwa Polskiego*, Lublin 2010.

- Darska B., *Głosy kobiet. Prasa feministyczna po roku 1989 wobec tożsamości i dyskursu*, Olsztyn 2009
- Dąbrowska-Cendrowska O., *Od „Claudii” do „Gali Plus” – działalność wydawnicza koncernu Grüner+Jahr Polska w latach 1993-2004*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2005, nr 3/4, s. 144-165
- Dąbrowska-Cendrowska O., *Niemieckie koncerny prasowe w Polsce w latach 1989-2008. Działalność wydawnicza, upowszechniane treści, sposoby oddziaływania na czytelników*, Warszawa 2009
- Dormus K., *Warszawski „Ster” (1907-1917) i jego program wychowawczy*, „Rozprawy z Dziejów Oświaty” 40, 2000, s. 87-110
- Dormus K., *Problematyka wychowawczo-oświatowa w prasie kobiecej zaboru austriackiego w latach 1826-1918*, Warszawa 2006
- Dzienniak P.D., *Reklama dźwigni kobiet?* [w:] *Gender. Wizerunki kobiet i mężczyzn w kulturze*, red. E. Durys, E. Ostrowska, Kraków 2005, s. 381-400
- Edukacyjne konteksty kultury popularnej*, red. W. Jakubowski, E. Zierkiewicz, Kraków 2002.
- Franke J., *Polska prasa kobieca w latach 1820-1918. W kręgu ofiary i poświęcenia*, Warszawa 1999
- Franke J., *Wokół buntu i pokory. Warszawskie czasopisma kobiece w latach 1905-1918*, Warszawa 2000
- Grabowska J., *„Moja Przyjaciółka”. Ilustrowany dwutygodnik kobiecy 1934-1939*, Żnin 1997
- Hajdo M., *Wizerunek kobiety jako matki, pracownika i działaczki społecznej prezentowany na łamach prasy kobiecej w latach 1948-1956*, „Dzieje Najnowsze” 38, 2006, nr 3, s. 55-72
- Jakubiak K., *Polskie czasopiśmiennictwo kobiece dla matek z przełomu XIX i XX wieku oraz z okresu II Rzeczypospolitej, charakter i problematyka*, [w:] *Działalność kobiet polskich na polu oświaty i nauki*, red. W. Jamrożek, D. Żołądź-Strzelczyk, Poznań 2003, s. 39-48
- Janiak-Jasińska A., *Kobieta jako adresat ogłoszeń prasowych w Królestwie Polskim na początku XX wieku*, [w:] *Kobieta i kultura życia codziennego: wiek XIX i XX: zbiór studiów*, red. A. Żarnowska, A. Szwarc, Warszawa 1997, s. 171-180
- Janiak-Jasińska A., *Aby wpadło w oko... O reklamie handlowej w Królestwie Polskim w początkach XX wieku*, Warszawa 1998
- Janiak-Jasińska A., *Nowoczesne w formie, tradycyjne w treści – ogłoszenia reklamowe adresowane do kobiet w prasie dwudziestolecia międzywojennego*, [w:] *Kobieta i media. Studia z dziejów emancypacji kobiet*, red. P. Perkowski, T. Stegner, Gdańsk 2009, s. 123-133
- Kalinowska-Witek B., *Rola czasopisma kobiecego „Dobra Gospodyni” z lat 1901-1914 w kształtowaniu wizerunku kobiety*, [w:] *Wizerunek kobiety na przestrzeni wieków*, red. A. Pierścińska-Maruszewska, B. Bakalarz-Kowalska, T. Grudniewski, Ostrowiec Świętokrzyski 2009, s. 121-130
- Kłoskowska A., *Kultura masowa we Francji. Francuska sentymentalna prasa kobieca*, „Przegląd Socjologiczny” 14, 1960, nr 1, s. 74-104
- Kłoskowska A., *Kultura masowa. Krytyka i obrona*, wyd. 2, Warszawa 1980
- Korbut J., *Polskie i czeskie czasopiśmiennictwo kobiece na przełomie XIX i XX wieku*, „Bohemistyka” 2002, nr 4, s. 285-294
- Kostrzewska E., *Ruch organizacyjny ziemianek w Królestwie Polskim na początku XX wieku. Zarys dziejów w świetle prasy*, Łódź 2007

- Kulak T., *Wzory wypoczynku i rekreacji propagowane w piśmiennictwie Związku Pań Domu (1927-1939)*, [w:] *Kobieta i kultura czasu wolnego: zbiór studiów*, red. A. Żarnowska, A. Szwarc, Warszawa 2001, s. 411-426
- Kusiak A., *Łucja Charewiczowa – inicjatorka badań nad przeszłością kobiet polskich*, [w:] *Kobieta i kultura. Kobiety wśród twórców kultury intelektualnej i artystycznej w dobie rozbiorów i w niepodległym państwie polskim: zbiór studiów*, red. A. Żarnowska, A. Szwarc, Warszawa 1996, s. 99-103
- Lepa A., *Obraz kobiety w polskiej prasie*, [w:] *Rodzina, dziecko, media*, red. L. Dyczewski, Lublin 2005, s. 219-234
- Łozowska-Marcinkowska K., *Sprawy niewieście. Problematyka czasopism kobiecych Drugiej Rzeczypospolitej*, Poznań 2010
- Matras W., *Kultura literacka na łamach czasopism dziewczęcych w latach 1989-1996*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2000, z. 1, s. 87-99
- Nutz W., *Die Regenbogenpresse. Eine Analyse der deutschen bunten Wochenblätter*, Opladen 1971
- Olkuśnik M., *Zwierciadło i drogowskaz. Prasa warszawska przełomu XIX i XX wieku o podróży i wypoczynku kobiet poza miastem*, [w:] *Kobieta i kultura czasu wolnego: zbiór studiów*, red. A. Żarnowska, A. Szwarc, Warszawa 2001, s. 239-263
- Ostaszewska A., *O czym nie przeczytasz w prasie kobiecej? Antymatka – wielka nieobecna*, [w:] *Świat (z) kolorowych czasopism. Prasa dla kobiet i dziewczyn w perspektywie interdyscyplinarnej*, red. E. Zierkiewicz, Wrocław 2010, s. 105-118
- Perczak J.E., *Polska reklama prasowa w latach 1945-1989. O reklamie, której nie było?* Warszawa 2010
- Perkowski P., *Aktywność zawodowa gospodyń domowych na łamach prasy kobiecej Polski Ludowej*, [w:] *Koniec mitu niewinności? Płeć i seksualność w socjalizacji i edukacji*, red. L. Kopciwicz, E. Zierkiewicz, Warszawa 2009, s. 289-315
- Perkowski P., *Paradoksy emancypacji kobiet w mediach „małej stabilizacji”*, [w:] *Kobieta i media. Studia z dziejów emancypacji kobiet*, red. P. Perkowski, T. Stegner, Gdańsk 2009, s. 218-235
- Peterson T., *Magazines in the Twentieth Century*, Urbana 1964
- Piotrowska M., *Wokół kobiecej rozrywki. Czasopiśmiennictwo lat 60-tych XIX w.*, [w:] *Kobieta i kultura czasu wolnego. Zbiór studiów*, red. A. Żarnowska, A. Szwarc, Warszawa 2001, s. 115-133
- Piotrowska-Marchewa M., *„Trzech masz wrogów, którzy czyhają na zabicie twej duszy...”*. *Zagrożenia moralne w ujęciu polskich poradników i prasy dla służby domowej na przełomie XIX i XX wieku*, [w:] *Kobieta i rewolucja obyczajowa. Społeczno-kulturowe aspekty seksualności. Wiek XIX i XX*, red. A. Żarnowska, A. Szwarc, Warszawa 2006, s. 247-263
- Potakiewicz E., *Program czasopisma „Kobieta Wiejska” w latach 1947-1949*, „Rocznik Historyczny Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego” 22, 2006, s. 115-129
- Rutkowska M., *Modele kobiecości we współczesnej kobiecej prasie polskiej*, „Kultura i Społeczeństwo” 2001, nr 2, s. 121-139

- Sawa-Czajka E., *Wizerunki kobiet w prasie polskiej (po 1989 r.)*, [w:] *Transformacja mediów (1989-1995)*, red. A. Słomkowska, Warszawa 1996, s. 329-337
- Sierakowska K., *Elementy kobiecego dyskursu o seksualności na łamach międzywojennych periodyków dla kobiet*, [w:] *Kobieta i małżeństwo. Społeczno-kulturowe aspekty seksualności. Wiek XIX i XX. Zbiór studiów*, red. A. Żarnowska, A. Szwarc, Warszawa 2004, s. 365-380
- Sierakowska K., „Nowe Słowo” – trybuna emancypantek, [w:] *Działaczki społeczne, feministki, obywatelki... Samoorganizowanie się kobiet na ziemiach polskich do 1918 roku (na tle porównawczym)*, t. 1, red. A. Janiak-Jasińska, K. Sierakowska, A. Szwarc, Warszawa 2008, s. 69-79
- Skowronek K., *Między „Bluszczem” a „Cosmopolitan”: tytuły polskich czasopism kobiecych XX wieku*, „Onomastica” 45, 2000, s. 269-289
- Skowronek K., *Z „Idzikowic” na „Wyspy Hula-Gula” droga niedaleka...: funkcja nazw geograficznych w czasopismach dla kobiet*, „Onomastica” 46, 2001, s. 31-61
- Sokół Z., *Prasa organizacji kobiecych w Polsce (1945-1995)*, [w:] *Transformacja mediów (1989-1995)*, red. A. Słomkowska, Warszawa 1996, s. 101-119
- Sokół Z., *Krakowska prasa kobieca w latach 1918-1994*, [w:] *Kraków - Lwów: książki, czasopisma, biblioteki XIX i XX w.*, t. 3, red. J. Jarowiecki, Kraków 1996, s. 127-135
- Sokół Z., *Konspiracyjna prasa kobieca w latach okupacji hitlerowskiej 1939-1945*, [w:] *Literatura, prasa, biblioteka: studia i szkice ofiarowane profesorowi Jerzemu Jarowieckiemu w 65-lecie urodzin i 40-lecie pracy naukowej*, red. J. Szocki, K. Woźniakowski, Kraków 1997, s. 179-193
- Sokół Z., *Prasa kobieca w Polsce w latach 1945-1995*, Rzeszów 1998
- Sokół Z., *Czasopisma organizacji kobiecych w Polsce (w latach 1989-1999)*, „Kieleckie Studia Bibliologiczne” 5, 2000, s. 127-150
- Sokół Z., *Rola czasopism kobiecych w kształtowaniu modelu domu rodzinnego i wzoru osobowego matki (1860-1914)*, [w:] *Partnerka, matka, opiekunka*, red. K. Jakubiak, Bydgoszcz 2000, s. 127-145
- Sokół Z., „Przyjaciółka” – tygodnik kobiecy (1948-1998). Część I – lata 1948-1951, „Kieleckie Studia Bibliologiczne” 6, 2001, s. 89-111
- Sokół Z., *Polsko-niemieckie magazyny kobiece w latach 1990-1999*, „Studia Medioznawcze” 2001, nr 1, s. 49-73
- Sokół Z., *Międzynarodowe magazyny kobiece w Polsce w latach 1990-2001*, [w:] *Polskie media u progu XXI wieku*, red. J. Adamowski, M. Jabłonowski, Warszawa 2001, s. 83-106
- Sokół Z., *Kobiecy ruch wiciowy i jego czasopisma w latach 1928-1939*, [w:] *Dzieje i przyszłość polskiego ruchu ludowego*, T. 1: *Od zaborów do okupacji (1895-1945)*, red. A. Kołodziejczyk, W. Paruch, Warszawa 2002, s. 187-200
- Sokół Z., *Towarzystwo Wydawnicze „Bluszcz” spółka z o.o. (1924-1939)*, „Studia Kieleckie. Seria Bibliologiczno-Prasoznawcza” 2, 2002, s. 95-109
- Sokół Z., „Przyjaciółka” – tygodnik kobiecy (Część II: marzec 1951 – marzec 1990), „Studia Bibliologiczne Akademii Świętokrzyskiej” 7, 2003, s. 109-131
- Sokół Z., „Dziennik Mód Paryskich (1840-1848). Lwowski magazyn kulturalny”, [w:] *Kraków-Lwów. Książki-czasopisma-biblioteki XIX i XX wieku*, t. 6, cz. 2, red. J. Jarowiecki, Kraków 2003, s. 60-78

- Sokół Z., *Rynek polskich czasopism kobiecych w latach 1990-2002*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 6, 2003, s. 143-178
- Sokół Z., *Tygodnik „Przyjaciółka” – czasopismo dla kobiet. Część III: „Przyjaciółka” w latach 1989-2002*, „Studia Bibliologiczne Akademii Świętokrzyskiej” 8, 2004, s. 195-215
- Sokół Z., *Religijne czasopisma dla kobiet w Polsce w latach 1945-2003*, [w:] *Media wyznaniowe w Polsce 1989-2004*, red. E. Kossewska, J. Adamowski, Warszawa 2004, s. 63-76
- Sokół Z., *Wydawnictwo H. Bauer w Polsce w latach 1991-2002. Cz. 1: Czasopisma dla kobiet*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 7, 2004, s. 113-143
- Sokół Z., *„Kobieta i Życie” (1945-2002)*, „Studia Bibliologiczne Akademii Świętokrzyskiej” 9, 2005, s. 63-94
- Sokół Z., *Pierwsze polskie czasopisma feministyczne we Lwowie w końcu XIX wieku*, [w:] *Kraków-Lwów: książki, czasopisma, biblioteki*, T. 7, red. H. Kosętka, Kraków 2005, s. 397-412
- Stańczak-Wiślicz K., *„Trzeba umieć przemówić do serca i mózgu” – prasa zwierzeń jako narzędzie kampanii społecznych i działań propagandowych w pierwszej połowie XX wieku*, [w:] *Kobieta i media. Studia z dziejów emancypacji kobiet*, red. P. Perkowski, T. Stegner, Gdańsk 2009, s. 177-192
- Stańczak-Wiślicz K., *Opowieści o trudach życia. Narracje zwierzeniowe w popularnej prasie kobiecej XX wieku*, Warszawa 2010
- Stańczak-Wiślicz K., *„Wstrząsające wyznania, powikłane losy, miłość i cierpienie”, czyli współczesna polska prasa zwierzeń*, [w:] *Świat (z) kolorowych czasopism. Prasa dla kobiet i dziewczyn w perspektywie interdyscyplinarnej*, red. E. Zierkiewicz, Wrocław 2010, s. 85-104.
- Sullerot E., *La presse féminine et la presse du coeur*, Nancy 1968
- Sztelmach A., *Wzór osobowy matki – żony w polskich pismach feministycznych*, [w:] *Rodzina, dziecko, media*, red. L. Dyczewski, Lublin 2005, s. 176-186
- Tłuczek E., *„Dziennik Mód Paryskich” - próba analizy zawartości (komunikat)*, [w:] *Kraków-Lwów. Książki-czasopisma-biblioteki XIX i XX wieku*, T. 6, cz. 2, red. J. Jarowiecki, Kraków 2003, s. 79-88
- White C.L., *Women's magazines 1693-1968*, London 1970
- Wodniak K., *„Prasa serca” – gatunek „z przeszłością” na polskim rynku prasowym*, [w:] *W kręgu prasy: przeszłość-teraźniejszość-przyszłość*, t. 2, red. G. Gzella, J. Gzella, Toruń 2001, s. 147-163
- Wodniak K., *Współczesna „prasa serca” na polskim rynku prasowym*, [w:] *W kręgu prasy: przeszłość-teraźniejszość-przyszłość*, t. 3, red. G. Gzella, J. Gzella, Toruń 2004, s. 125-143
- Wodniak K., *Przyjemności i pożytki z lektury „Cieni i Blasków” czyli o terapeutycznych walorach współczesnych baśni dla dorosłych (kobiet)*, [w:] *Biblioterapia – z zagadnień pomocy niepełnosprawnym użytkownikom książki*, red. M. Fedorowicz, T. Kruszewski, Toruń 2004, s. 161-182
- Wodniak K., *Współczesna prasa kobieca a sprawy książki. Treści literackie w czasopismach: „Przyjaciółka”, „Twój Styl”, „Cienie i Blaski”*, Warszawa 2004
- Wodniak K., *Udział tygodnika „Przyjaciółka” w upowszechnianiu czytelnictwa masowego w Polsce w powojennym 40-leciu (1948-1988)*, „Roczniki Biblioteczne” 51, 2007, s. 189-216

- Wodniak K., *Funkcje przekazów literackich i krytycznych w czasopismach kobiecych (na przykładzie miesięcznika „Bluszcz”)*, „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2010, nr 2 (5), s. 53-70
- Wodniak K., *O czym nie przeczytamy w prasie kobiecej i z czego to wynika. Krótki przegląd tematów „zakazanych” i „niewygodnych”*, [w:] *Nie po myśli władzy. Studia nad cenzurą i zakresem wolności słowa na ziemiach polskich od wieku XIX do czasów współczesnych*, red. D. Degen, M. Żynda, Toruń 2012, s. 65-79
- Wójcik M., *Wzory kobiecości w polskiej prasie kobiecej (na przykładzie wybranych czasopism: „Przyjaciółka”, „Twój Styl” i „Cosmopolitan”)*, [w:] *Płeć współczesnej kultury*, red. M. Zimniak-Hańajko, Warszawa 2008, s. 69-137
- Zaleska Z., *Czasopisma kobiece w Polsce. Materiały do historii czasopism 1818-1937*, Warszawa 1938
- Zaworska-Nikoniuk D., *Funkcje i dysfunkcje modeli wychowania upowszechniane w czasopismach dla kobiet, perspektywa feminologiczna*, [w:] *Media i edukacja w globalizującym się świecie*, red. M. Sokołowski, Olsztyn 2003, s. 387-400
- Zaworska-Nikoniuk D., *Idee edukacji permanentnej w magazynach luksusowych dla kobiet a aspiracje edukacyjne czytelniczek*, „Edukacja” 2008, nr 2, s. 56-73
- Zaworska-Nikoniuk D., *Wzory kobiecości i męskości w polskiej prasie dla kobiet XXI wieku*, Toruń 2008
- Zierkiewicz E., *Na co komu stara kobieta w kolorowym czasopiśmie? Strategie wykluczania i strategie (przymuszonego?) uobecniania starszych kobiet w prasie kobiecej*, [w:] *Starsze kobiety w kulturze i społeczeństwie*, red. E. Zierkiewicz, A. Łysak, Wrocław 2005, s. 219-234
- Zierkiewicz E., Klimowicz M., *Kylie Minogue – „gwiazda raka piersi” w czasopismach niskiej półki*, [w:] *Kobieta i (b)rak: wizerunki raka piersi w kulturze*, red. E. Zierkiewicz, A. Łysak, Wrocław 2007, s. 85-112

Exploring the scientific research on Polish women's magazines during the period of last fifteen years (1996-2010)

Summary

The article presents a review of scientific research conducted on different aspects of women's magazines existence in Polish press-publishing system during the period of last fifteen years (1996-2010). It is based on a monographic study of Zofia Sokol's "Women's magazines in Poland between 1945-1995" (Rzeszów 1998) as its continuation.